

یادداشت‌های استاد مطهری

جلد پانزدهم (جلد سوم از بخش دفاتر یادداشت)

فضیلت علم - عزت نفس - برزخه انبیاء در قرآن - عاطفه و محبت
اجتماعی - روحانیت - سیاست و طرز استنباط - تلازم مبدأ و معاد -
مسئله حیات و مسئله توحید - قرآن کریم - حکومت علمی (ع) ...

سرشناسه : مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸-۱۳۵۸.
 عنوان و نام پدیدآورنده : یادداشت‌های استاد مطهری.
 مشخصات نشر : تهران: صدرا، ۱۳۷۸
 مشخصات ظاهری : ج. ۴۸۴ ص.
 شابک : ۷۷۰۰۰۰ ریال. ج. ۱۵. ISBN: 978-600-7747-07-0
 (دوره: (ISBN: 978-964-5600-61-5
 ملدراجات : ج. ۱۵. دفاتر یادداشت‌های متفرقه.
 موضوع : مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸-۱۳۵۸ -- یادداشت‌ها.
 موضوع : اسلام، فلسفه اسلامی.
 رده‌بندی کنگره : BP۲۳۳/۷/م۶آ۲۵۱۳۷۸
 رده‌بندی دیویی : ۲۹۷/۹۹۸
 شمار کتابشناسی ملی : ۷۸-۱۹۵۲۸

یادداشت‌های استاد مطهری (۱۵)

چاپ اول: آذر ۱۳۹۵ مطابق صفر ۱۴۳۸

تعداد: ۳۰۰ نسخه

بها: ۲۷۰/۰۰۰ ریال

حروفچینی، لیتوگرافی و چاپ: مؤسسه چاپ فجر (۱۰۰۱۳۹۵). تلفن: ۱۹۷۹۶ ۳۳

صحافی: چاپخانه عروج

ناشر: انتشارات صدرا (با کسب اجازه از شورای نظارت بر نشر آثار استاد سید)

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

● تهران: شعبه ۱: خیابان ناصرخسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود. تلفن: ۳۳۹۱۵۱۳۰. دورنگار: ۳۳۱۱۹۷۹۶

شعبه ۲: خیابان انقلاب، بین خیابان دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۶۴ - تلفن: ۶۶۴۶۱۰۸۶ و ۶۶۹۶۱۶۴۵

شعبه ۳: خیابان پاسداران - خیابان گل نی - خیابان ناطق نوری (زمره) - بوستان کتاب - تلفن و دورنگار: ۲۲۸۵۲۴۸۹

● قم: شعبه ۱: خیابان ارم. تلفن: ۷۷۳۱۵۲۲. دورنگار: ۷۷۴۷۳۱۴ - شعبه ۲: مجتمع ناشران قم. تلفن: ۳۷۸۴۷۵۹۵

شابک دوره: ۵ - ۶۱ - ۵۶۰۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸ ISBN: 978-964-5600-61-5

شابک جلد پانزدهم: ۰ - ۰۷ - ۷۷۴۷۳۱۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸ ISBN: 978-600-7747-07-0

فهرست مطالب

مقدمه ۱۵

دفتر یادداشت شماره ۹ (متفرقه)

تأثیر بزرگان اسلام بر افکار و اعمال آنها	۲۲
معاشرت با فقرا	۲۳
آداب دوستی	۲۳
زشتی طلاق	۲۳
غلبه بر هوای نفس	۲۳
لغزش مرد به وسیله زن	۲۳
سرایت امراض	۲۴
نایب‌داری ظلم	۲۴
شرابخواری	۲۴
دوراندیشی	۲۵
رعایت مؤمنان و خیرات عمومی	۲۵
مذمت تملق و مداحی	۲۵
مذمت ریا و تظاهرات دروغی	۲۵
آثار معاشرت و برادرخواندگی و آداب آن	۲۵
شکم پرستی	۲۶
عقوبت الهی	۲۶
جمال	۲۶
قضاوت و محاکمه بین مردم	۲۶
احترام بزرگان هر قومی	۲۶
فضیلت علم و آداب آن	۲۶

۲۷	مقام عالم نزد خدا
۲۷	ابتلاء
۲۷	نشانه‌های ترقی یا انحطاط قومی
۲۷	در لزوم تأمل در امور و ذمّ عجله
۲۷	در اتقان عمل
۲۸	فقر و احتیاج
۲۸	غنا و بی‌نیازی از مردم
۲۸	ذمّ فاصله طبقاتی
۲۸	مدح انواع سیها
۲۸	عزت نفس
۲۹	نظافت
۲۹	دفاع از مظلوم
۲۹	اخوت ایمانی
۳۰	حقوق پدر بر پسر
۳۰	حقوق پسر بر پدر
۳۰	قلب
۳۰	سلامت بدن
۳۱	لذت حلال
۳۱	امنیت
۳۱	قوی و ضعیف
۳۱	صفات و اخلاق مؤمن
۳۲	ترجمه‌های مخدوش «نهج الفصاحه»

دفتریادداشت شماره ۱۲

۳۷	«بهایی‌گری» کسروی
----	-------------------

دفتریادداشت شماره ۳۰

دفتریادداشت شماره ۳۱

دفتریادداشت شماره ۴۰

۷۵	محافظه کاری
۷۵	۱. تنازع بقا

۷۶	۲. تنازع و تعاون بقا.....
۷۶	۳. نسبت تنازع و تعاون.....
۷۷	۴. تبدیل به ضد.....
۷۷	۶. تعدیل تنازع و تعاون.....
۷۸	۷. اهتمام به اصلاح جامعه.....
۸۰	۸. تعصب.....
۸۱	۹. انسان و زمان.....
۸۱	۱۰. عجز منطق ریاضی از تحلیل مسائل اجتماعی.....
۸۲	۱۱. نزاع ملی و معاویه.....
۸۲	۱۲. سار و انفجار.....
۸۳	۱۳. دعوت به جهاد و دعوت به عدالت.....
۸۵	۱۴. لزوم حفظ اصول.....
۸۶	۱۵. تخریب، مقدس سازی.....
۸۷	۱۶. پوست انداختن.....
۸۸	۱۷. سوءاستفاده از ریاست.....
۸۸	۱۸. انقلاب و مبانی اجتماعی ج.ید.....
۸۸	۱۹. محور تنازع.....
۸۹	۲۰. درسهای تاریخ.....
۹۲	۲۱. اسلام بنی امیه.....
۹۲	۲۲. اسلام پیروان محمد ﷺ.....
۹۴	۲۳. اسلام انقلاب و اسلام سلطنت.....
۹۵	۲۴. نفاق بشر.....
۹۶	۲۵. مبارزه انبیاء در قرآن.....
۹۹	۲۶. قطع رابطه با خود یا نسیان نفس.....
۱۰۰	۲۷ و ۲۸. توحید.....
۱۰۱	۲۹. در جستجوی دوست.....
۱۰۲	۳۰. همت و سطح عالی فکر.....
۱۰۳	۳۱. عقل و جنون.....
۱۰۳	۳۲. اثر تشویق و عدم تشویق از علم و هنر.....
۱۰۴	۳۳. عمل اجتماعی.....
۱۰۴	۳۴. غفلت در دنیا.....
۱۰۵	۳۵. همسفر انسان.....

۳۶. فلسفه «قلوبهم معک و سیوفهم علیک» ۱۰۵
۳۷. کلمه دَبُوس ۱۰۶
۳۸. روح زبان و ترکیبات لفظی ۱۰۶
۳۹. هدایت و رُل روحانیون، هماهنگی در اجتماع و تعاون ۱۰۷
۴۱. سر دشمنی مقدس با دانشمندان ۱۰۸
۴۲. خوش‌بینی و بدبینی ۱۰۸
۴۳. وعده بهتر از عمل ۱۰۹
۴۴. عشق الهی ۱۰۹
۴۵. قهرمانان بعد از وقت ۱۱۰
۴۶. نسبت هزارهای اجتماعی انسان و ابزارهای طبیعی حیوانات، تنازع بقا ۱۱۰
۴۷. منش بدبینی‌ها ۱۱۱
- ۴۷ (مکرر). حزن و غم عقلی ۱۱۳
۴۸. علی و حقیقت و شخصیت ۱۱۴
- ۴۸ (مکرر). ولاء کفار ۱۱۴
۴۹. علی و زمان خودش ۱۱۴
- ۴۹ (مکرر). حقیقت بندگی صبر و شکر است ۱۱۵
۵۰. شکر بر سزاء و سزاء - احمد بن الحسین الساء و سزاء ۱۱۶
۵۱. طول عمر و عرض عمر، گوسفند بودن، سیر بودن و آدم بودن - مرد بزرگ ۱۱۶
۵۲. امتحان ۱۱۷
۵۳. من درآوردی، جمود و تحجر فکری ۱۱۷
۵۴. معنای تواضع اولیای حق، احساس مساوات ۱۱۸
۵۵. رُل اجتماعی واحد در مظاهر مختلف ۱۱۹
۵۶. زبان عمل و هیكل و قیافه ۱۲۰
- ۵۸ و ۵۹. علی علیه السلام ۱۲۱
- ۶۱ و ۶۲. توحید ۱۲۲
۶۳. عاطفه و محبت اجتماعی، فکر ۱۲۳
۶۴. رمز شعر خوب ۱۲۴
۶۵. فیلسوف منطقی نان فروش ۱۲۶
۶۶. حرکت در تاریکی ۱۲۶
۶۷. ضدیت با فلسفه ۱۲۷
۶۹. جمود نحویین ۱۲۷
۷۰. تدبیر در قرآن بدون علم نمی‌شود ۱۲۷

۱۲۸	۷۱. مناظرات عهد جاهلیت
۱۲۹	۷۲. اسلام بر کفر غالب است و از نفاق، مغلوب
۱۳۰	۷۳. رابطه ولایت کفار و نجاست آنها
۱۳۱	۷۵. اقتصاد در انفاق
۱۳۲	۷۶. عدم تعادل معاش و تلاش
۱۳۲	۷۷. قلوبهم معک و سیوفهم علیک
۱۳۲	۷۸. خودپرستی
۱۳۳	۷۹. قدرت علم و ایمان و توکل
۱۳۳	۸۰. دشمن همس
۱۳۳	۸۱. اهل منزلت و اهل هدف
۱۳۴	۸۲. روحانیت، اها
۱۳۴	۸۳. عیب خود
۱۳۵	۸۴. روح اسلام
۱۳۸	۸۵. اسرار خدا
۱۳۸	۸۶. نگاه عارفانه به جهان
۱۳۸	۸۷. توسعه نامعقول معانی
۱۳۹	۸۸. زندگی تجارت است
۱۳۹	۸۹. مکانیسم زندگی یا ایمان به علم و حساب و نظم
۱۴۰	۹۰. اندک بودن و اصلان
۱۴۰	۹۱. لغات ادراکی
۱۴۰	۹۲. کلمه «باشی»
۱۴۰	۹۳. صدرا و غزالی
۱۴۱	۹۵. اصول سعادت: کار، علم، درستی
۱۴۲	۹۶. عصبانیت مستشرقین
۱۴۲	۹۸. رسول اکرم و خفّت مؤنه
۱۴۵	۹۹. امکان استعدادی
۱۴۵	۱۰۰. ارزش مطابقت احساس
۱۴۵	۱۰۱. ارسطو و حدوث عالم
۱۴۶	۱۰۲. اعتبارات ماهیت
۱۴۶	۱۰۳. وجود و وحدت
۱۴۶	۱۰۴. امام عصر (عج)
۱۴۶	۱۰۵. کیفیت پیروی مردم از علما، روحانیت

۱۰۶. توسعه نامعقول معانی..... ۱۴۶
۱۰۸. سد یا جوج و مأجوج کجاست؟..... ۱۴۷
۱۰۹. نشئه آخرت - معاد..... ۱۴۷
۱۱۰. امام در منطق هشام، تقیه و یا شجاعت پیشوا، روحانیت..... ۱۴۸
۱۱۱. اغراق و مبالغه..... ۱۴۸
۱۱۲. صرفه نداشتن کار، نه در معنویات نه در مادیات!!!..... ۱۴۸
۱۱۳. شخصیت نقابدار و بی نقاب..... ۱۴۹
۱۱۴. تقسیم کار!!! روحانیت..... ۱۵۰
۱۱۵. زانوس اصلی شکست و پیروزی، درسی که از تاریخ باید فرا گرفت..... ۱۵۱
۱۱۶. تئوری در افکار و معتقدات و آداب دینی..... ۱۵۲
۱۱۷. گداز فتنه..... ۱۵۲
۱۱۸. ناموس شکست و پیروزی..... ۱۵۳
۱۱۹. ایمان به علم و تکنیک و حساب و نقشه..... ۱۵۳
۱۲۰. مرور زمان..... ۱۵۴
۱۲۱. وسیله جلب عوام..... ۱۵۴
۱۲۲. عشق و دنائت..... ۱۵۵
۱۲۳. خودنمایی در القاب روحانی..... ۱۵۵
۱۲۴. یکی مرد جنگی به از صد هزار..... ۱۵۵
۱۲۵. المکثار مهذار..... ۱۵۶
۱۲۶. کشش و جاذبه دنیا..... ۱۵۶
۱۲۷. تنابز به القاب..... ۱۵۶
۱۲۸. گریه تفهم یا اخفایی که نتیجه اظهار بدهد..... ۱۵۷
۱۲۹. توجیه طلبگی..... ۱۵۷
۱۳۰. پیروی القاب روحانی از القاب مترفین..... ۱۵۷
۱۳۱. تاریخ تولد القاب و اسماء..... ۱۵۸
۱۳۲. احتراز از مثنوی، مثنوی و آفانجفی..... ۱۵۸
۱۳۳. کلنگ قاضی..... ۱۵۹
۱۳۴. سیاست و طرز اجتهاد..... ۱۵۹
۱۳۵. وقت نداشتن ملا و ملاها برای اصلاحات..... ۱۶۰
۱۳۶. اثر مجالست و معاشرت..... ۱۶۰
۱۳۷. زمین یا دار المجانین کرات دیگر، اعمال جنون آمیز بشر، چرا در قرآن
«افلا تعقلون» می گوید؟..... ۱۶۰

۱۶۱	۱۳۸. عکس العمل فشار در روح
۱۶۱	۱۳۹. دزدی و تصدق
۱۶۱	۱۴۰. عبید در مکه
۱۶۲	۱۴۱. وزیر و میمون

دفتر یادداشت شماره ۴۲

۱۶۵	۳. تلازم مبدأ و معاد
۱۷۱	۴. سهم انسان از فصل بهار
۱۷۱	۵. گردش سول و تجدید حیات
۱۷۵	۶. مسائل حیات و مسئله توحید
	۷. آیاتی که از روی نظم در خلقت و همین جریان عادی طبیعت استدلال کرده،
۱۸۴	چه بر توحید و چه بر ماده
۱۸۶	۸. خواص حیات از روی علوم طبیعی
۱۹۰	۹. خداوند حق مطلق است
۱۹۱	۱۰. تعرف الاشیاء باضدادها، ظاهر حق و علت مخفی بودن از بشر
۱۹۲	۱۱. پیروی از ظن و گمان و تخمین، رانکار معاد
۱۹۵	۱۲. عبادت و عبودیت
۱۹۶	۱۳. مالک حقیقی خداست، انسان حتی مالک مکر و اندیشه خود هم نیست
۱۹۹	۱۴. پناه همه موجودات، اوست
۲۰۰	۱۵. سریان عشق در جمیع موجودات
۲۰۱	۱۶. تسبیح مخلوقات
۲۰۲	۱۷. نماز و معاد
۲۰۲	۱۸. تجسم اعمال
۲۰۲	۱۹. لشکر حق
۲۰۲	۲۰. خلق، تقدیر، هدایت
۲۰۳	۲۱. رزاقیت خداوند و توکل و اعتماد به ذات او
۲۰۳	۲۲. هیچ بودن این جهان نسبت به حقیقت مطلق عالم
۲۰۴	۲۳. معمای لاینحل جهان هستی
۲۰۷	۲۴. آفاق و انفس
۲۰۷	۲۵. تجسم اعمال و نامه اعمال
۲۰۹	۲۶. حکمت بالغه و نظام احسن

۲۷.	نسبت این جهان با آن جهان که نسبت ظاهر به باطن و فرع با اصل و کف با
۲۱۰	دریاست و او حاکم است و این محکوم.
۲۱۰	۲۸. عشق به حقیقت و عشق به کمال مطلق و غریزه حقیقت جویی
۲۱۴	۲۹. اسلام و پرورش حس تحقیق
۲۱۹	۳۰. خطای ذهن
۲۲۰	۳۱. معرفه النفس و معرفه الله
۲۲۴	۳۲. ربوبیت الهی
۲۲۶	۳۳. فلاسفه و عرفا

دفتر یادداشت شماره ۴۳

۲۲۹	قرآن کریم
-----	-----------

دفتر یادداشت شماره ۷۶

دفتر یادداشت شماره ۸۲

۲۵۷	حکومت علی (ع)
-----	---------------

دفتر یادداشت شماره ۹۱

	«زندگی و شخصیت مولای متقیان علی (ع) و کلمات و اشعار در مدح
۲۶۳	آن حضرت»
۲۶۳	فهرست کلی از مطالب و موضوعات
۲۶۵	خدمات علی (ع)
۲۶۹	عدالت علی (ع)

دفتر یادداشت شماره ۹۲

۲۷۹	یادداشتهای «علی و امامت»
۳۰۱	خلاصه‌ای از گفتار عقاد در «عبریه الامام»

دفتر یادداشت شماره ۹۳

۳۳۱	۱. عطار مدح کسی نگفته
۳۳۱	۲. مروّت و شجاعت
۳۳۲	۳. آدم بدبخت و گرفتار طبعاً بدخواه و شقی می‌شود

۳۳۲	۴. دریای باطن روح
۳۳۳	۵. دشمنی مردم با مصلحین
۳۳۳	۶. زن و هوس
۳۳۳	۷. القاب کتابها
۳۳۴	۸. درجات و مقامات انسان و اجتماع
۳۳۵	۹. شکل و قالب اجتماعی، مشابهت صفات فرد و اجتماع
۳۳۶	۱۰. اقتباس مسلمانان مقصوده را از مسیحیان
۳۳۶	۱۱. قرآن و کلمات بزرگ معصومین
۳۳۶	۱۲. زبان
۳۳۷	۱۳. فلسفه درد و مصیبت و فلسفه طمع و آرزو
۳۳۸	۱۴. فرق عقل و علم
۳۳۹	۱۵. احساس آزادی و آینده دین
۳۴۰	۱۶. معنای ظلم به مسلمانان
۳۴۲	۱۷. سنخیت
۳۴۲	۱۸. حب
۳۴۲	۱۹. قضا
۳۴۳	۲۰. امر به معروف و نهی از منکر و جهاد
۳۴۳	۲۱. اولین شهید عقل و آزادی در بشریت
	۲۲. گیسوی بافته در قدیم شعار علوین بوده - علامت بزرگی بوده
۳۴۳	نه علامت ترک دنیا
۳۴۳	۲۳. بزرگی در خدمت به خلق است
۳۴۴	۲۴. خطاهای فردی و اجتماعی
۳۴۴	۲۵. آدم پخته و کامل کم است
۳۴۵	۲۶. زلزله
۳۴۵	۲۷. حقیقت تسلیم
۳۴۵	۲۸. معاشرت و تربیت
۳۴۶	۲۹. دریای روح، معاد، و صورتهای ملکات اخلاقی
۳۴۶	۳۰. غلبه حق بر باطل، رسول اکرم
۳۴۷	۳۱. جهل و افراط و تفریط
۳۴۷	۳۲. امر به معروف و نهی از منکر
۳۴۷	۳۳. پر خوری
۳۴۸	۳۴. عروض

- ۳۴ (تکراری). سیاست عباسیین راجع به زبان عربی و فارسی و... - زبان فارسی... ۳۴۸
۳۵. هنر بیکاره‌ها ۳۴۹
۳۶. تفرقه و اتحاد ۳۴۹
۳۷. روح باطن ۳۴۹
- ۳۸ و ۳۹. قدرت پول ۳۵۰
۴۰. درد و دواى بشر ۳۵۲
۴۱. منتفعین از دین و غیر نافع به دین، روحانیت ۳۵۲
۴۲. مظاهر فساد در اجتماع ۳۵۳
۴۳. علی و حسین علیهما السلام مصلح واقعی بودند ۳۵۳
۴۴. مبنای سیاست علی علیه السلام ۳۵۴
۴۵. ترجمه برهه حیرکان ۳۵۴
۴۶. مذمت دنیا ۳۵۴
۴۷. کلی‌گویی فایده ندارد، بلکه باید انگشت روی درد گذاشت ۳۵۵
۴۸. جهاد در راه عقیده - مسیر - فکری ۳۵۵
۴۹. حیل‌های شرعی ۳۵۵
۵۰. حیات دنیا و لاهوت ۳۵۶
۶۰. خیانت به اجتماع بزرگترین خیانت است ۳۵۷
۶۱. ریشه فساد اخلاق ۳۵۷
۶۲. یک نمونه از پند و نصیحت علی ۳۵۸
۶۳. علی و معاویه، عدل اجتماعی ۳۵۸
۶۴. روح باطن، فایده موسیقی از نظر ارسطو ۳۵۸
۶۵. تمدن و فساد اخلاق، علت فساد اخلاق در پیشرفت تمدن ۳۵۹
۶۶. همکاری دین با سایر مظاهر روح بشر ۳۶۱
۶۷. کلام صمصمه درباره علی علیه السلام در آغاز خلافت ۳۶۱
۶۹. تسلیم و انقیاد یا عصیان و تمرد ۳۶۱
۷۰. تربیت بر اساس رشد ادراکات، نه تعبد و تسلیم ۳۶۳
۷۱. حق و حقیقت ۳۶۴
۷۲. دنیا و آخرت، محدود و نامحدود ۳۶۴
۷۳. پرهیز از تکلف ۳۶۵
۷۴. عمل ۳۶۵
۷۵. بی‌شخصیت بودن ۳۶۶
۷۶. روحانیت، روحانین بی‌اثر در اجتماع ۳۶۶

۳۶۷	۷۷. بازی با الفاظ
۳۶۷	۷۸. چهار خاصیت برای حق
۳۶۹	۷۹. تمدن جدید و استعمار غرب از نظر اقبال لاهوری
۳۷۰	تعریف اجتهاد
۳۷۱	تعریف استحسان
۳۷۱	فقه، تنها علم دین نیست، عقل دین است
۳۷۴	الاجتهاد و القیاس
۳۹۱	موارد اختلاف عمده اخباری و اصولی
۳۹۵	ادعای امام استرآبادی
۳۹۵	حکومت عقل و وهم
۴۰۵	چند مثال از برای «نیم عمیق» و یا «فقه»
۴۲۲	اجتهاد یا تخطئه و تصحیب
۴۲۳	مسئله تخصص و وسیع کردن فقه و اجتهاد
۴۲۵	ادلّه اربعه
۴۲۵	حیله‌های شرعی
۴۲۶	روحانیت
۴۲۷	روحانیت و مسئله نظم و تشکیلات
۴۲۸	پیشنهاد ما یا اصلاحاتی که لازم است در روحانیت بشود
۴۳۱	روحانیت و حرّیت
۴۳۵	غرور روحانیین و غرور راننده‌ها
۴۳۸	نقش پول در روحانیت
۴۴۱	فهرستها

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

کتاب حاضر جلد پانزدهم یادداشت‌های استاد مطهری و جلد سوم از بخش «دفاتر یادداشت» این مجموعه و شامل مطالب متنوع و عمیق و بدیع و روان است و همان طور که آن فرزانه شهید درباره مطالب دفاتر یادداشت خود در ابتدای فهرست این دفاتر فرموده است «اکثر حکم جنگ را دارد، بعضی از افکار منطقی یا فلسفی یا اصولی یا فقهی است، بعضی‌ها افکار اجتماعی است».

این مجلد شامل ۱۵ دفتر یادداشت شماره ۹، ۱۲، ۳۰، ۳۱، ۴۰، ۴۲، ۴۳، ۷۶، ۸۲، ۹۱، ۹۲ و ۹۳ است که درباره هریک از آنها - به جز دفتر ۹۲ - توضیحی به خط استاد شهید در ابتدای آن آمده است. تاریخ نگارش این دفاتر متفاوت است و در سال‌های ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۹ هجری شمسی باز می‌گردد.

مجلدات ۱۳ و ۱۴ این مجموعه شامل مطالب دفاتر یادداشت آن شهید است همچون سایر مجلدات آن مجموعه بیشتر مورد توجه محققان و اندیشمندان و علاقه‌مندان آثار آن اسلام‌شناس عظیم‌الشان قرار گرفت. این مجلد نیز از همان سنخ است.

از خدای متعال توفیق بیشتر در نشر آثار آن یگانه روزگار که دنیای امروز به شدت نیازمند افکار و اندیشه‌های او و چهره واقعی اسلام است خواستاریم.

۳۰ آبان ۱۳۹۵ شمسی

برابر با اربعین ۱۴۳۸

سید مرتضیٰ موسوی
موسوی قزوینی